

Уманський національний
університет садівництва

Факультет економіки і
підприємництва

Кафедра підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Програми і проекти соціального захисту та соціального забезпечення»

Рівень вищої освіти:	<u>другий (магістерський)</u>
Спеціальність:	<u>232 Соціальне забезпечення</u>
Освітня програма:	<u>Економіка соціального забезпечення</u>
Курс (рік навчання)	<u>1 (1)</u>
Форма навчання:	<u>денна</u>
Кількість кредитів ЄКТС:	<u>4</u>
Мова викладання:	<u>українська</u>
Обов'язкова/вибіркова:	<u>обов'язкова</u>

Лектор курсу	Наталія Бленда
Профайл лектора	https://economics.udau.edu.ua/ua/pro-kafedru/vikladachi-ta-spivrobotniki/blenda-nataliya-oleksandrivna.html
Контактна інформація лектора (e-mail)	nblenda176@gmail.com
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1909

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу	Надання знань з теорії та практики формування програм і проектів соціального захисту та соціального забезпечення, а також формування системи прикладних вмінь і компетентностей щодо використання методичного апарату та інструментарію соціального проектування й впровадження програм соціального захисту та соціального забезпечення у практичну діяльність.
Завдання курсу	<ul style="list-style-type: none"> ➤ формування системи теоретичних знань щодо змісту, сутності, принципів та основних засад функціонування програм і проектів соціального захисту та соціального забезпечення; ➤ розуміння сутності базових моделей соціальної політики та механізмів її реалізації; ➤ розуміння сутності соціального проектування, соціального прогнозування та особливостей формування програм соціального захисту та соціального забезпечення; ➤ поглиблення теоретичних знань із питань формування та виконання видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення; ➤ розуміння особливої ролі міжнародних та національних організацій-донорів у соціальній сфері.
Компетентності	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ЗК 2. Здатність розробляти і управляти проектами. ➤ ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ➤ ФК 1. Здатність до використання сучасних теорій, методологій і методів соціальних та інших наук стосовно до завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціального забезпечення. ➤ ФК 2. Здатність планувати та здійснювати соціальні дослідження з метою виявлення й аналізу соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення. ➤ ФК 5. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців. ➤ ФК 7. Здатність розробляти і впроваджувати програми соціального захисту населення. ➤ ФК 13. Здатність до розроблення, апробації та втілення соціальних проектів і технологій.
Програмні результати навчання	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ПРН 5. Проектувати теоретичну модель роботи з об'єктами соціального забезпечення в рамках соціальних служб, організацій, установ. ➤ ПРН 7. Застосовувати загальне та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних задач та здійснення наукового дослідження. ➤ ПРН 10. Пояснювати та надавати обґрунтовані відповіді населенню щодо форм, методів та засобів надання соціальної допомоги, пенсійного забезпечення та страхування. ➤ ПРН 11. Планувати і проводити наукові дослідження в системі соціального захисту населення та висвітлювати їх результати. ➤ ПРН 12. Виявляти потреби різних верств населення та розробляти відповідні програми соціального захисту щодо їх вирішення.

<ul style="list-style-type: none"> ➤ ПРН 14. Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності. ➤ ПРН 18. Розробляти та апробувати соціальні проекти і технології. ➤ ПРН 20. Визначати проблеми, тенденції розвитку, сучасний стан системи заходів з соціального захисту та соціального забезпечення учасників бойових дій, оцінки потреб громад у соціальних послугах на основі міжнародних та національних принципів і норм.
--

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції / практичні (семінарські, лабораторні))	Зміст тем курсу	Завдання	Оціню- вання (балів)
Змістовий модуль 1				
Тема 1. Сутність й основні напрями соціального захисту і соціального забезпечення в Україні	2/2	Сутність поняття «соціальний захист» та «соціальне забезпечення». Мета, функції соціального захисту та предмет права соціального забезпечення. Основні складові соціального захисту. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та його види. Державна соціальна допомога. Соціальні послуги. Державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії. Організаційна структура системи соціального захисту.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань, наведених в інструктивно-методичних матеріалах, проходження тестування в системі електронного забезпечення навчання в Moodle	3
Тема 2. Державна соціальна політика як основа забезпечення соціального розвитку України	2/2	Сутність соціальної політики. Мета соціальної політики. Основні завдання соціальної політики. Суб'єкти та об'єкти соціальної політики. Принципи соціальної політики держави. Механізми реалізації соціальної політики держави. Обов'язкове та добровільне соціальне страхування. Моделі соціальної політики. Державний патерналізм. Ліберальна модель соціальної політики.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань для самостійної роботи згідно з методичними рекомендаціями. Проходження тестування в системі електронного забезпечення навчання в Moodle	3
Тема 3. Державні соціальні програми та особливості їх фінансування	2/2	Державні соціальні програми: види та зміст. Програмно-цільовий метод формування бюджету. Використання програмно-цільового методу. Бюджетна програма. Трактуювання понять «проект» і «програма». Класифікація державних цільових програм. Механізм фінансування державних соціальних програм. Основні джерела фінансування регіональних соціальних програм. Організаційно-фінансове забезпечення реалізації державних соціальних програм. Теоретична модель реалізації державних соціальних програм в контексті їх фінансового забезпечення. Оцінка фінансового забезпечення державних соціальних програм.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань для самостійної роботи згідно з методичними рекомендаціями. Проходження тестування в системі електронного забезпечення навчання в Moodle	4
Тема 4. Теоретичні основи соціального проектування	2/2	Сутність соціального проектування. Принципи, суб'єкти та об'єкти соціального проектування. Результат соціального проектування. Вимоги до соціальних проектів. Засоби здійснення соціального проектування. Порівняльна характеристика структури програм і проектів. Етапи соціального проектування.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань, наведених в інструктивно-методичних матеріалах, проходження тестування в системі електронного	5

		Стратегії проєктної діяльності. Методи й методики соціального проєктування. Метод матриці ідей. Методика вживання в роль. Метод аналогії (або фокальних об'єктів). Методика мозкової атаки (метод мозкового штурму). Методика синектики.	забезпечення навчання в Moodle	
Тема 5. Механізм розробки соціального проєкту	2/2	Опис проблеми, на вирішення якої спрямований проєкт. Аналіз ситуації, яка пов'язана з темою проєкту. Проведення «мозкового штурму» з метою визначення списку проблем. Побудова «Дерева проблем». Формулювання проблеми (опис проблеми). Розробка та побудова «Дерева цілей». Розробка соціального проєкту. Визначення мети та завдань проєкту. Вибір способів і ресурсів. Алгоритм побудови Робочого плану проєкту. Розробка календарного графіку проєкту. Кошторис проєкту.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань для самостійної роботи згідно з методичними рекомендаціями. Проходження тестування в системі електронного забезпечення навчання в Moodle	5
Тема 6. Моніторинг і оцінка соціальних проєктів	2/2	Поняття моніторингу соціальних проєктів. Основне завдання моніторингу та оцінки. Ключові особливості моніторингу соціальних проєктів. Показники (індикатори) моніторингу соціальних проєктів. Процедура моніторингу соціальних проєктів. Основні компоненти системи моніторингу соціальних проєктів. Сутність та види оцінки соціальних проєктів. Вхідна оцінка. Поточна оцінка. Підсумкова оцінка. Оцінка потреб. Оцінка процесу. Оцінка результатів і впливу проєкту. Оцінка економічної ефективності. Британська модель оцінки соціальних проєктів. Порівняльна характеристика моніторингу і оцінки соціальних проєктів. Роль моніторингу і оцінки соціальних проєктів та програм у підвищенні якості соціальних послуг.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань, наведених в інструктивно-методичних матеріалах, проходження тестування в системі електронного забезпечення навчання в Moodle	5
Тема 7. Соціальне прогнозування як фактор оцінки життєздатності соціального проєкту	2/2	Поняття прогнозу. Зміст поняття «соціальне прогнозування». Особливості прогнозування соціальних явищ і процесів. «Ефект Едіпа». «Ефект Пігмаліона». Технологія соціального прогнозування. Типова методика соціального прогнозування. Розробка програми дослідження. Побудова вихідної (базової) моделі та її аналіз. Побудова моделі прогнозного фону та її аналіз. Пошуковий прогноз. Нормативний прогноз. Верифікація прогнозу. Вироблення рекомендацій для управління. Прогнозування і проблема управління ризиками. Основні способи соціального прогнозування. Екстраполяція. Моделювання. Експертиза.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань для самостійної роботи згідно з методичними рекомендаціями. Проходження тестування в системі електронного забезпечення навчання в Moodle	5
Модульний контроль				5

Змістовий модуль 2				
Тема 8. Закордонний досвід державного регулювання соціального захисту населення	2/2	Характеристика основних моделей систем соціального захисту громадян. Ліберальна модель. Консервативна модель. Соціал-демократична модель. Особливості державного регулювання соціального захисту населення в Англії, Франції і Німеччині. Передумови виникнення системи соціального захисту в Україні. Конвенції МОП щодо соціального захисту та соціального забезпечення населення.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань, наведених в інструктивно-методичних матеріалах, проходження тестування в системі електронного забезпечення навчання в Moodle	5
Тема 9. Формування та виконання видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення	4/2	Моніторинг динаміки планування та виконання видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення. Планові та фактичні показники видатків Зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення. Дослідження формування та виконання бюджету Пенсійного фонду України. Аналіз сучасного стану реалізації соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення у видатках зведеного бюджету та ВВП в Україні. Динаміка зростання різних категорій видатків на сферу соціального захисту та соціального забезпечення. Трансферти населенню у зведеному бюджеті України. Оцінка рівня здійснення видатків соціального захисту та соціального забезпечення на місцевому рівні.	Опрацювання лекційного матеріалу, Виконання завдань для самостійної роботи згідно з методичними рекомендаціями. Проходження тестування в системі електронного забезпечення навчання в Moodle	5
Тема 10. Програми і проєкти соціального забезпечення громадян: проблеми та перспективи*	2*/2	Проблеми впровадження програм та проєктів соціального захисту і соціального забезпечення в Україні. Законодавчі гарантії та запровадження необхідних механізмів для реалізації основних соціальних прав громадян. Шляхи вирішення проблем соціального захисту населення України. Особливості функціонування центрів надання соціальних послуг (ЦНСП). Основні завдання ЦНСП. Функції ЦНСП. Програмний комплекс «Соціальна громада». Перелік послуг у програмному комплексі «Соціальна громада».	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних завдань, наведених в інструктивно-методичних матеріалах, проходження тестування в системі електронного забезпечення навчання в Moodle	5
Тема 11. Практики впровадження міжнародних і національних проєктів та програм у сфері соціального забезпечення Topic 11. Practices of implementation of international and national projects and programs in the field of social security**	2**/2**	Sources of international technical assistance (ITA). The main problems of attracting and using international programs in Ukraine. Strategic problems. Organizational problems. Legal problems. Legal regulation of international technical assistance. The main categories of documents that legally define the rules of cooperation with international donors. The role of local authorities. International and national donor organizations in the social sphere. International donors. Public donors. Private donors. Corporate donors.	Processing of lecture material. Completing practical tasks given in the instructional and methodological materials, passing testing in the Moodle electronic learning support system	5
Тема 12. Напрями удосконалення процесу планування	3/3	Зарубіжний досвід здійснення видатків на програми соціального захисту та соціального забезпечення. Класифікація	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання практичних	5

і виконання видатків на програми соціального захисту та соціального забезпечення		видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення, що застосовується ОЕСР. Фінансування соціального забезпечення шляхом розподілу податків із коштів державного бюджету (Великобританія, Франція, Португалія, Ірландія), регіональних або місцевих бюджетів (Австрія, Швеція, Італія, Іспанія та ін.), на змішаній основі. Характерні риси української системи планування видатків на програми соціального захисту та соціального забезпечення. Напрями підвищення ефективності планування і виконання видатків на програми соціального захисту та соціального забезпечення. Напрями удосконалення системи соціального захисту та соціального забезпечення в Україні.	завдань, наведених в інструктивно-методичних матеріалах, проходження тестування в системі електронного забезпечення навчання в Moodle	
Тема 13. Пенсійне забезпечення в системі соціального захисту населення України	3/3	Аналіз стану пенсійного забезпечення в Україні. Основні принципи, які об'єднують пенсійну систему в єдине ціле. Види пенсійних виплат. Структура пенсійної системи України. Джерела доходів і видатків Пенсійного фонду України. Основні пріоритети, що мають сприяти вирішенню проблем функціонування української пенсійної системи. Особливості накопичувального пенсійного забезпечення в Україні Спеціальне пенсійне забезпечення у період воєнного стану.	Опрацювання лекційного матеріалу. Виконання завдань для самостійної роботи згідно з методичними рекомендаціями. Проходження тестування в системі електронного забезпечення навчання в Moodle	5
Модульний контроль				5
Всього за 1 семестр	30/28			70
Екзамен				30
Всього за курс				100

*залучений стейкхолдер для спільного проведення аудиторного заняття

**лекційне та семінарське заняття проводяться на англійській мові

**Розподіл балів, присвоюваних здобувачам при вивченні дисципліни
«Програми і проекти соціального захисту та соціального забезпечення»
(денна форма навчання)**

Поточний (модульний контроль)														Підсумковий контроль	Сума	
Кількість балів за змістовий модуль	Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2								
	35 балів							35 балів								
Теми	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	Модульний контроль (5 балів)	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	T 13	Модульний контроль (5 балів)	
Кількість балів за видами робіт, всього:	3	3	4	5	5	5	5		5	5	5	5	5	5		5
в т.ч.: активність на семінарських заняттях	2	2	3	4	4	4	4		4	4	4	4	4	4		4
виконання самостійної роботи	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1		1
														30	100	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

ПОЛІТИКИ КУРСУ

Політика оцінювання	В основу рейтингового оцінювання знань закладена 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати здобувач за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи, модульного контролю, підсумкового контролю тощо). Встановлюється, що при вивченні дисципліни до моменту підсумкового контролю (іспиту) здобувач може набрати максимально 70 балів. На підсумковому контролі (іспит) здобувач може набрати максимально 30 балів, що в сумі і дає 100 балів.
Політика щодо академічної доброчесності	Під час підготовки презентацій, есе та самостійної роботи здобувача, проведення контрольних заходів здобувачі повинні дотримуватися правил академічної доброчесності, які визначено Кодексом доброчесності Уманського НУС. Очікується, що роботи здобувачів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату. Дотримання положень «Кодексу академічної доброчесності УНУС» доступний за посиланням: https://mon.udau.edu.ua/assets/files/normativni/kodeks-akademichnoi-dobrochesnosti-unus-2019-1.pdf
Політика щодо відвідування	Регулярне відвідування лекцій, активна участь на практичних заняттях, ініціативність в обговоренні дискусійних тем, своєчасність виконання самостійної роботи. Організація навчання відбувається згідно розкладу http://mkr.udau.edu.ua/

Рекомендована література

Базова

1. Актуальні проблеми теорії та практики соціальної роботи на межі тисячоліть: Монографія. К.: УДЦССМ, 2017. 344 с.
2. Безпалько О. В. Соціальне проектування. Навч. посіб. К: Знання, 2010. 127 с.
3. Богоявленська Ю.В. Проектний аналіз. Навч. посіб. К., 2017. 336 с.
4. Бондаренко Ю. В. Оцінка соціальних проектів та програм як інструмент ефективного управління недержавною некомерційною організацією. К., 2017. 127 с.
5. Довідник донорських організацій та благодійних програм, що працюють в Україні. К.: Творчий Центр Каунтерпарт, 2018. 256 с.
6. Кобиляцький Л.С. Управління проектами: Навч. посіб. К.: МАУП, 2017. 200 с.
7. Лукашевич М.П., Мигович І.І., Пінчук І.М. Соціальна робота в Україні: теоретико-методологічні засади. К.: МАУП, 2018. 126 с.
8. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проектів / О.О.Яременко, О.Р.Артюх, О.М.Балакірева та ін. К.:ДЦССМ, 2017. 132с.
9. Петренко Н.О. Кустріч Л.О. Гуменюк М.О. Управління проектами : Навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2017. 244 с.
10. Попович Г.М. Соціальна робота в Україні і за кордоном. Навчальний посібник. Ужгород: УДУ, 2018. 134 с.

11. Соціальна економіка: навч. посіб. [Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотникова, Н. В. Аграмакова]. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 275 с.
12. Соціальне проєктування: Курс лекцій / Укладач Коношенко С.В., Слов'янськ: Видавництво Б.І. Маторіна, 2021. 39 с.
13. Соціальний захист населення України. Навч. посіб. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підготовки кадрів держ. служби зайнятості України; авт.-упоряд.: І. Ф. Гнибіденко; за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. К.: Вид-во НАДУ, 2010. 212 с.
14. Смирнова І.І., Лихошва О.Ю., Рак Н.В., Горієва Л. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. No 3(61). URL: <http://evd.luguniv.edu.ua/index.php/evd/article/view/190>
15. Тянь Р.Б., Холод Б.І., Ткаченко В.А. Управління проєктами: Підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2017. 224 с.
16. Утвенко В.В. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки. Навчальний посібник. К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2018. 248 с.

Допоміжна

17. Алексеєнко Л.М. Соціальні програми: прагматика формування та проблеми фінансування. *Світ фінансів*. 2015. №4. С. 96-105.
18. Бабін Б.В. Державні цільові програми – організаційно-правові засади розроблення, затвердження та виконання. Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Туган-Барановського. Донецьк, 2006. 206 с.
19. Базилевич В.Д., Попов В.М., Базилевич К.С., Гражевська Н.І. Економічна теорія. Політекономія: підручник.; за ред. В.Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. 8-ме вид., переробл. і доповн. К.: Знання, 2012. 703 с.
20. Збірник міжнародних правових документів, законодавчих актів і нормативних документів України з питань соціально-правового захисту дітей. К., 2020. 356 с.
21. Економічна теорія: Навчальний посібник [Мудрак Р. П., Бурляй А. П., Костюк В. С., Котвицька Н. М., Нестерчук Я. А., Пенькова О. Г., Ревуцька А. О., Смолій Л. В., Фицик Л. А., Фротер О. С.]. Умань: ВПЦ «Візаві, 2018». 720 с.
22. Кифяк В., Малиш Л. Соціальне підприємництво: проблеми та перспективи. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 275-280.
23. Когут В. І., Андрейчук С. К. Державні та недержавні організації соціальної сфери в Україні: особливості взаємодії та перспективи розвитку. *Ефективність державного управління*. Львів, 2016. Вип. 3. С. 201-207. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2016_3_24.
24. Косович Б. Соціальне підприємництво в Україні: актуальні питання становлення. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 77-81.
25. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. К.: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
26. Лібанова Е.М. Соціальні результати державних програм: теоретико- методологічні та практичні аспекти оцінювання: монографія. Умань: Сочінський, 2012. 312 с.
27. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проєктів. [О.О. Яременко, О.Р. Артюр та ін.]. К.: Державний центр соціальних служб для молоді; Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2002. 123 с.
28. Макарова О.В. Державні соціальні програми: теоретичні аспекти, методика розробки та оцінки: моногр. К.: Ліра-К, 2004. 328 с.

29. Мальований М.І. Оцінка бюджетного фінансування соціального забезпечення в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць / за ред. М. І. Зверякова*. Одеса: Одеський національний економічний університет. 2020. № 1 (72). С. 116–135.
30. Пігуль Н., Люта О., Бойко А. Фінансове забезпечення соціальної сфери в Україні. *Вісник Національного банку України*. 2015. № 1. С. 30-35. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2015_1_21.
31. Семенда Д.К., Коротєєв М.А., Семенда О. Вс., Семенда О.В. Економіка підприємства: навч. посібн. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 246 с.
32. Стефанків О.М., Данилишин В.І. До проблеми пошуку ефективних механізмів планування та здійснення соціальних видатків у реалізації соціальної політики держави. *Ефективна економіка*. 2019. № 7. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7192>.
33. Фротер О.С. Особливості прояву соціальної напруженості в діяльності аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2013. №. 20. С. 62-66.
34. Фротер О.С. Удосконалення методичного забезпечення оцінки соціальної активності суб'єктів аграрного бізнесу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*: електрон. наук. фахове вид. 2016. № 3. С. 150-154. URL:http://easterneurope-ebm.in.ua/journal/3_2016/31.pdf.
35. Фротер О.С., Семенда Д.К., Тупчій О.С. Значення аграрних товаровиробників в забезпеченні розвитку сільських територій. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва / Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань: УНУС, 2016. Вип. 87. Ч.2: Економіка. С. 311-319.*
36. Фротер О.С., Іванова Н.А. Системна модель управління соціальною відповідальністю аграрного бізнесу. *Глобальні та національні проблеми економіки*: електрон. наук. фахове вид. 2018. № 22. URL: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018>.
37. Фротер О.С., Ревуцька А.О. Ефективність функціонування аграрних формувань як джерело їх соціальної відповідальності. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. Випуск 95 Частина 2. 2019, с. 185-197.
38. Фротер О.С., Осіпова А.А. Державна підтримка соціально відповідального бізнесу в Україні. *THEORETICAL FOUNDATIONS FOR THE IMPLEMENTATION AND ADAPTATION OF SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS IN PRACTICE: Abstracts of XXII International Scientific and Practical Conference. Helsinki, Finland 2020. pp. 287-291.*
39. Фротер О.С., Пархоменко Л.А., Малюга Л.М., Нижник І.О. Управління витратами як резерв для підвищення ефективності діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9754>.
40. Фротер О.С., Пархоменко Л.А., Осіпова А.А. Еволюція концепції соціальної відповідальності бізнесу в контексті розвитку економічної думки. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 62. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/62_2021/3.pdf.
41. Фротер О.С., Пархоменко Л.А., Осіпова А.А. Сучасний розвиток економічної думки в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 35. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-38>.
42. Соколюк С.Ю., Чернега І.І., Жарун О.В., Коротєєв М.А., Тупчій О.С. Формування інноваційного проекту шляхом прийняття ефективних управлінських рішень. *Збірник наукових праць Уманського НУС*. 2021. Вип. 98. Ч 2. Економічні науки. С. 203-211.
43. Уланчук В.С., Соколюк С.Ю., Жарун О.В., Коротєєв М.А., Тупчій О.С. Аналіз проблеми безробіття в Україні в аспекті соціально-економічної безпеки. *Збірник наукових праць Уманського НУС*. 2022. Вип. 100. Ч 2. Економічні науки. С. 170-178.

Інформаційні ресурси

44. Бібліотеки в Україні. URL: [http:// www. library. univ.kiev.ua/ukr/res/resour.php3](http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/res/resour.php3).
45. Бібліотеки та науково-інформаційні центри України. URL: <http://www.nbu.gov.ua/portal/libukr.html>.
46. Верховна Рада України. URL: www.rada.gov.ua.
47. Вільна енциклопедія. URL: <http://uk.wikipedia.org>.
48. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
49. Міністерство соціальної політики України. URL: www.msp.gov.ua.
50. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>.